

Information och råd för kommuner gällande den nya bärighetsklassen 4 (BK4)

Bakgrund

BK4 gör det möjligt att använda tyngre fordon på delar av vägnätet vilket ger effektivare godstransporter och bidrar till att stärka näringslivets konkurrenskraft. Färre fordon kan ta samma mängd gods vilket är bra för både näringslivet och klimatet. Den nya bärighetsklassen innebär att godstransporter kan ske med en total bruttovikt på upp emot 74 ton, men även att exempelvis en anläggningslastbil kan transportera tyngre last. Den nya bärighetsklassen tillåter dock inte högre axellaster vilket medför att det krävs fler axlar på fordonen inom befintliga regler för tillåtna fordonslängder.

Vägar som upplåts för BK4 ska klara den ökade belastningen, samtidigt som tillgängligheten och trafiksäkerheten i vägsystemet ska bibehållas. BK4-vägnätet kommer att utökas succesivt och det sker i fortsatt dialog med näringslivet för att skapa största möjliga samhällsnytta. Trafikverket öppnade ca 11.600 kilometer statlig väg för den nya bärighetsklassen BK4 under 2018. Nu utökas BK4-vägnätet med ca 9 000 km, vilket innebär att det statliga vägnätet som kommer vara upplåtet för BK4 blir strax över 20 procent under 2019.

Trafikverket har en långsiktig målsättning om att upplåta hela BK1- vägnätet för BK4 i framtiden. Det kommer att krävas en hel del förstärkningsarbeten för att kunna upplåta vägnätet för BK4. Det finns brister på cirka tio procent av de statliga vägarna och cirka 800 broar som behöver förstärkas för att klara den ökade belastningen. Enligt bärighetssatsningen som är beskriven i den Nationella planen för transportsystemet 2018-2029 kommer 70 – 80 procent (motsvarande 40 – 50 procent av samtliga statliga vägar) av de viktigaste statliga vägarna för tunga transporter vara öppna för BK4 år 2029.

Välkommen att ta kontakt med ditt bärighetsråd för information

I många kommuner finns det viktiga anslutningsvägar till t ex terminaler och större industrier, som utgör första eller sista delen för ett sammanhängande BK4 vägnät. Trafikverket bidrar gärna med kunskap och information till kommuner i arbetet med att identifiera de mest optimala anslutningsvägarna som skulle kunna klassas om till BK4.

En allmän väg tillhör bärighetsklass 1 (BK1) och övriga vägar, som inte är enskilda, tillhör bärighetsklass 2 (BK2) om inget annat är föreskrivet. Föreskrifter om att en allmän väg ska tillhöra BK4 meddelas av vägghållaren. Kommunen i egenskap av vägghållare beslutar därför om föreskrift för BK4 och att dessa kungörs i Svensk trafikföreskriftssamling (STFS) webbplats för att föreskriften ska gälla.

För att få underlag till det beslutet kan det finnas kunskap att hämta i det regionala bärighetsrådet och via näringslivet om hur behovet av tyngre transporter och BK4 ser ut i din kommun med omnejd, i vissa fall kan även lokala handelskammaren vara en bra ingång. Dialog med näringsliv och andra väghållare om fortsatt utveckling av BK4-vägnätet förs kontinuerligt i de regionala bärighetsråden. Ta gärna kontakt med ditt bärighetsråd för mer information om arbetet i bärighetsråden och mer information om BK4. Trafikverket är sammankallande för de regionala bärighetsråden där kontaktpersoner för respektive region finns nedan:

Region Nord:	Jenny Keskitalo, jenny.keskitalo@trafikverket.se
Region Mitt:	Per Henrik Fräjdin, per-henrik.frajdin@trafikverket.se
Region Öst:	Christian Mineur, christian.mineur@trafikverket.se
Region Stockholm:	Ludvig Elgström, ludvig.elgstrom@trafikverket.se
Region Väst:	Ida Karlsson, ida.karlsson@trafikverket.se
Region Syd:	Mattias Holmqvist, mattias.holmqvist@trafikverket.se

När riskerar det att inte fungera med BK4

Hur analyseras brobegränsningar?

Trafikverket har generellt utgått från att broarna ska klara axel/boggitryck 12/21 för att de ska klara BK4. Vid analyserna har broarna klassificerats och särskilt bedömts för följande typer av brokonstruktioner, givet att det inte finns andra anmärkningar om brister som påverkar bedömningen:

- Valvbroar, rörbroar samt fritt upplagda platt- och balkbroar är ok för BK4 om spännvidden är högst 6,0 - 7,2 m, variationen beror på boggitrycket 18-20 ton.
- Kontinuerliga platt- och balkbroar är ok för BK4 om totala spännvidden är högst 6,0 - 7,2 m, med boggitryck 18-20 ton.
- Enspanss balk- och plattramar är ok för BK4 ton om spännvidden är högst 9,6 - 11.5 m, med boggitryck 18-20.
- Övriga broar med axel/boggitryck 12/21 är ok för BK4.

Bärigheten ska vara bestämd enligt någon av följande regelverk; Vägverkets publikationer 1991:210, 1998:78, 2009:61 eller Trafikverkets dokument TDOK 2013:0267.

Med dessa krav på broar klarar strax över 94 % av de statliga BK1-broarna kraven för BK 4, dvs det återstår ca 800 broar som inte klarar BK4 på nuvarande BK1- vägnätet.

Trafikverket har tillämpat ovanstående utvärderingskriterier för att bedöma broarna i ett första skede. Trafikverket inspekterar dessutom kontinuerligt brobeståndet inom givna tidsintervall, vilket ger ny information om tillståndet och bärigheten på broarna. För broar som ska eventuellt förstärkas till BK4 görs det först en bärighetsutredning och därefter bestäms eventuell åtgärd. De flesta teknikkonsultbolagen klarar av att genomföra en bärighetsutredning för broar.

Hur förändras vägslitage med BK4?

Hög- och medeltrafikerade delar av Europavägarna, stora delar av riksvägarna och större länsvägar bedöms påverkas marginellt vid upplåtande av den nya bärighetsklassen. De vägarna har i grunden en bra vägkonstruktion och de flesta är byggda för att klara belastningen från tung trafik. Vissa av dessa vägar kan även få ett minskat slitage som en följd av att det totalt sett blir färre fordon som transporterar samma mängd gods.

Det är främst vägar med svaga vägkonstruktioner och/eller har tunna beläggningar eller smala vägar med dålig bärighet i eller vid väggkant som kan påverkas negativt av fordon med högre bruttovikt. Det är därför främst det lågtrafikerade vägnätet och mindre delar av det medeltrafikerade vägnätet som bedöms få ett högre slitage jämfört med idag eftersom det ibland har sämre vägkonstruktioner och tunnare beläggningar (< 15-20 cm).

För att förhindra ett ökat slitage på svaga vägar har Trafikverket fått ett bemyndigande att föreskriva om särskilda krav på dubbelmontage för framförande av fordon på de delar av BK4 vägnätet som bedöms få en onormalt stor nedbrytning vid användande av singelmonterade hjul. Kommunerna har inte fått motsvarande bemyndigande.

Hur påverkas funktionaliteten i transportsystemet?

Fordonen har fler axlar för att inte axeltrycket ska öka och längden är densamma så utrymmesmässigt ställer de inga ytterligare krav. Däremot ställs det särskilda krav på fordonens egenskaper med syfte att inte påverka tillgängligheten eller trafiksäkerheten i transportsystemet negativt. Exempel på sådana krav är vält- och sidostabilitet och krav på acceleration.

Allmän information BK4

Fakta bärighetsklasser

Bärighetsklass, BK, används för att gradera bärighet och svarar på frågan hur tunga fordon en bro eller en väg i det allmänna vägnätet får belastas med.

- BK1** 95 procent av det allmänna vägnätet, vägar och broar. Max 64 tons bruttovikt tillåts, beroende på fordonets axelavstånd och axeltryck kan tillåten bruttovikt vara lägre.
- BK2** Max 51,4 tons bruttovikt. Beroende på fordonets axelavstånd och axeltryck kan tillåten bruttovikt vara lägre.
- BK3** Max 37,5 tons bruttovikt. Beroende på fordonets axelavstånd och axeltryck kan tillåten bruttovikt vara lägre.
- BK4** Max 74 tons bruttovikt med oförändrade krav på axeltryck jämfört med BK1. Från sommaren 2018.

Vad gäller för enskilda vägar?

Enligt trafikförordningen (SFS 1998:1276) 10 kap 10 § är det vägens ägare som bestämmer om trafik med motordrivna fordon eller vissa slag av fordon får äga rum på enskild väg.

Om enskilda vägar finns i närheten av statliga BK4-vägar är det naturligtvis bra om även de enskilda vägarna klarar BK4 om det skulle vara aktuellt med tung trafik även på dessa vägar. Men om förstärkningsåtgärder behöver göras är det alltid den enskilde väghållaren som avgör om de har råd att göra dessa åtgärder. Bidrag kan beviljas i mån av tillgång på medel och angelägenhetsgrad till en del av investeringskostnaden.

På det enskilda vägnätet finns 3776 broar, av dessa är 112 ej klassade, 946 har lägre bärighet än BK1, 392 klarar BK1 och 2326 klarar BK4. För enskilda broar innebär det att 85,6 % av BK1-broarna kan upplåtas för BK4.

Läs mer om BK4 och relaterad information på webben

- Information och kartor:
<https://www.trafikverket.se/for-dig-i-branschen/vag/barighetsklass-bk4/>
- Information om fordonskrav:
<https://transportstyrelsen.se/sv/Regler/sok-ts-foreskrifter/?RuleNumber=2018:40&rulePrefix=TSFS>
- Information om vikt- och dimensionsbestämmelser för tunga fordon:
<https://www.transportstyrelsen.se/sv/publikationer-och-rapporter/Publikationer/Vag/Yrkestrafik/Lasta-lagligt1/Lasta-lagligt/>